

Mediacje i sposoby
pozasądowego rozwiązywania
sporów

Niniejszy biuletyn powstał dzięki zaangażowaniu i działalności Fundacji TOGATUS Pro Bono oraz Starostwa Powiatowego w Pisz

Autorzy:

radca prawny Sławomir Trojanowski

radca prawny Marek Lewandowski

radca prawny Paweł Sobczak

radca prawny Kamila Połec

radca prawny Aleksandra Wymientowska

radca prawny Sylwia Bormańska-Gadomska

aplikant radcowski Mirela Korsak

aplikant radcowski Patryk Wisiński

aplikant radcowski Marta Bomba

mgr Magdalena Herman

mgr Waldemar Baranowski

Wprowadzenie

Wobec narastającego problemu przewlekłości postępowań, z którymi borykają się sądy powszechne, dążenie do ugodowego rozwiązywania sporów staje się jedną z podstawowych zasad procedowania. W toku postępowania sąd dąży do ugodowego rozwiązania sporu na każdym etapie postępowania.

Zgodnie z art. 183⁸ § 1. kpc sąd może skierować strony do mediacji na każdym etapie postępowania. Skierowanie stron do mediacji może nastąpić zarówno z inicjatywy sądu, jak i na wniosek strony. Skierowanie sprawy do mediacji może być korzystne zarówno dla powoda np. ze względu na to, iż w przypadku zawarcia ugody przed mediatorem, jeszcze przed rozpoczęciem rozprawy, sąd zwróci stronie powodowej 100% opłaty od pozwu, natomiast zawarcie ugody przed mediatorem na którymkolwiek etapie procesu już po rozpoczęciu pierwszej rozprawy będzie skutkowało zwrotem 3/4 opłaty od pozwu. Mediacja wywiera również pozytywne skutki dla pozwanego, który może liczyć na zawarcie korzystnej ugody lub dążyć do nieobciążenia go kosztami procesu.

Zgodnie z art. 187 § 1 pkt 3 k.p.c., obowiązującym od 1 stycznia 2016 r. pozew kierowany do sądu musi być poprzedzony podjęciem próby mediacji lub innego pozasądowego sposobu rozwiązania sporu. Brak powyższej informacji w pozwie o podjętej próbie mediacji lub innego pozasądowego sposobu rozwiązania sporu oraz brak wyjaśnienia przyczyn niepodjęcia próby mediacji, skutkuje zwróceniem pozwu z powodu braków formalnych. Powyższa regulacja ma za zadanie uświadomienie stronom, iż każdy pozew powinien być poprzedzony oceną czy dany spór może zostać zakończony polubownie.

Powyższe umacnia rolę mediacji i innych pozasądowych sposobów rozwiązywania sporów.

I. Wezwanie do zapłaty

Pierwszym i najbardziej powszechnym sposobem pozasądowego rozwiązywania sporów jest sporządzenie i złożenie przeciwnikowi wezwania do zapłaty, z określeniem żądań oraz ich podstawy faktycznej i prawnej. Co więcej skierowanie do przeciwnika wezwania do zapłaty lub podjęcie innego sposobu pozasądowego rozpoznania sporu jest warunkiem koniecznym dla skutecznego złożenia pozwu w sprawie i jest konsekwencją wprowadzenia regulacji określonej w art. 187 § 1 pkt 3 k.p.c. Wezwanie takie winno np. zawierać sformułowanie, „przedmiotowe wezwanie do zapłaty stanowi wyraz polubownego zakończenia sporu a brak zapłaty w określonym terminie, oznacza brak woli rozwiązania sprawy w sposób polubowny.”

Wezwanie do zapłaty najczęściej stanowi pierwszy krok na drodze do odzyskania należności, a ponadto często w praktyce, pozwala uniknąć dodatkowych kosztów koniecznych do zainicjowania właściwego postępowania sądowego oraz - co niejednokrotnie jest najważniejsze – pozwala zaoszczędzić cenny czas.

Prawidłowo sporządzone wezwanie do zapłaty, winno zostać sporządzone w sposób jasny, a ponadto zawierać powinno następujące elementy:

- data i miejsce sporządzenia,
- dane wierzyciela,
- dane dłużnika,
- stosunek prawny, z którego wynika obowiązek zapłaty,
- kwotę długu (która może zostać powiększona o naliczone odsetki),
- termin spłaty długu,
- wskazanie konsekwencji niepodjęcia próby polubownego rozwiązania sporu,
- numer rachunku bankowego, na który należy dokonać zapłaty lub określenie innego sposobu zapłaty,
- podpis osoby wysyłającej wezwanie do zapłaty.

Odnosząc się do kwestii określenia stosunku prawnego, z którego wynika obowiązek zapłaty, należy wskazać, iż jest to całokształt okoliczności powodujących powstanie po stronie kontrahenta zobowiązania. Stosunek prawny pomiędzy stronami kształtować może się na podstawie np. umowy, faktury, a także innego dokumentu potwierdzającego wykonaną usługę.

Przykładowe wezwanie do zapłaty

Olsztyn, dnia 30.09.2016 r.

Jan Kowalski

zam. ul. Polna 2

10-000 Olsztyn

Adam Nowak

Zam. ul. Leśna 5

10-000 Olsztyn

PRZEDSĄDOWE WEZWANIE DO ZAPŁATY

Działając w imieniu własnym, niniejszym wzywam Pana do zapłaty kwoty w wysokości 4 000 zł (słownie: cztery tysiące złotych i 00/100) wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 09 czerwca 2016 roku do dnia zapłaty.

Dochodzona kwota wynika z zawartej pomiędzy nami umowy pożyczki z dnia 8 czerwca 2015 roku. W myśl postanowień w/w umowy pożyczki winna zostać zwrócona do dnia 08 czerwca 2016 roku, jednakże do dnia złożenia niniejszego pisma powyższa kwota nie została mi zwrócona.

W tym miejscu informuję, iż wpłaty należy dokonać na podany poniżej rachunek bankowy będący moją własnością, o numerze:

12 3456 7890 1234 5678 9012 3456

Brak wpłaty wymienionej powyżej kwoty w terminie 7 dni od dnia otrzymania niniejszego pisma, ewentualnie nie złożenie w tym terminie z Pana strony satysfakcjonującej propozycji rozwiązania sporu, spowoduje skierowanie niniejszej sprawy na drogę postępowania sądowego, bez dodatkowych wezwań, gdzie dochodzona kwota zostanie powiększona o koszty procesu oraz zastępstwa procesowego, co niewątpliwie zwiększy Pana koszty.

Jednocześnie wskazuję, iż niniejsze wezwanie do zapłaty stanowi wyraz polubownego zakończenia sporu a brak zapłaty w określonym terminie, oznacza brak woli rozwiązania sprawy w sposób polubowny.

II. Ugoda i zawezwanie do próby ugodowej

Typowym kontraktowym sposobem rozwiązania sporu jest ugoda zawarta między stronami. Jest to umowa cywilnoprawna, a więc zawarta między dwoma równouprawnionymi podmiotami, na mocy której strony czynią sobie wzajemne ustępstwa w zakresie istniejącego między nimi stosunku prawnego w tym celu, aby uchylić niepewność co do roszczeń wynikających z tego stosunku lub zapewnić ich wykonanie albo by uchylić spór istniejący lub mogący powstać¹. Strony same, bez udziału osoby trzeciej prowadzą negocjacje co do rozstrzygnięcia sporu, cechują się przy tym całkowitą autonomią, decydują o zasadach i procedurze rozwiązania sporu.

Zawezwanie przeciwnika do próby ugodowej to kolejny ze sposobów na rozwiązanie sporu.

Zgodnie z art. 184 kpc sprawy cywilne, których charakter na to zezwala, mogą być uregulowane drogą ugody zawartej przed wniesieniem pozwu. Sąd uzna ugodę za niedopuszczalną, jeżeli jej treść jest niezgodna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa.

Postępowanie pojednawcze jest postępowaniem cywilnym, które umożliwia zawarcie ugody sądowej przed wniesieniem pozwu, tj. bez wszczynania procesu. Na drogę postępowania pojednawczego wystąpić mogą wszystkie podmioty postępowania cywilnego, bez żadnych ograniczeń. Postępowanie pojednawcze ma charakter fakultatywny zarówno dla wnioskodawcy zwracającego się do sądu o zawezwanie do próby ugodowej, jak i dla jego przeciwnika, który nie może zostać zmuszony do wzięcia w nim udziału.

Ugoda zawarta przez strony podlega ocenie sądu wyłącznie w przedmiocie, czy jest ona zgodna z prawem, z zasadami współżycia społecznego lub czy nie zmierza do obejścia prawa. W przypadku gdy w wyniku postępowania pojednawczego dojdzie do zawarcia ugody pomiędzy stronami, ugoda powinna objąć także koszty tego postępowania. Jeżeli strony pozostają w sporze co do tych kosztów, nie może dojść do zawarcia ugody, gdyż cel postępowania pojednawczego nie zostałby osiągnięty. Strony w razie zawarcia ugody mogą wnieść także o rozstrzygnięcie przez sąd o kosztach postępowania pojednawczego w sposób

¹ Art. 917 kc

przez nie zgodnie wskazany. Jeśli tego nie uczynią, koszty postępowania pojednawczego podlegają wzajemnemu zniesieniu, zgodnie z art. 104 kpc.

Zgodnie z art. 185 kpc

§ 1. O zawezwanie do próby ugodowej - bez względu na właściwość rzeczową - można zwrócić się do sądu rejonowego ogólnie właściwego dla przeciwnika. W wezwaniu należy oznaczyć zwięźle sprawę.

§ 2. Postępowanie pojednawcze przeprowadza sąd w składzie jednego sędziego.

§ 3 Z posiedzenia sporządza się protokół, a jeżeli doszło do ugody jej osnovę wciąga się do protokołu albo zamieszcza w odrębnym dokumencie stanowiącym część protokołu i stwierdza podpisami stron. Niemożność podpisania ugody sąd stwierdza w protokole.

Zawezwanie do próby ugodowej ma dodatkowe zalety, tj. przerywa bieg przedawnienia i zasiedzenia. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, zawezwanie posiadacza nieruchomości do próby ugodowej na podstawie art. 184 i n. KPC w sprawie o wydanie nieruchomości przerywa bieg terminu zasiedzenia.

Zgodnie z treścią art. 23 pkt 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, opłata sądowa za zawezwanie do próby ugodowej wynosi 40 zł. Sąd z urzędu zwraca stronie połowę uiszczonej opłaty od pisma wszczynającego postępowanie w instancji, w której sprawa zakończyła się zawarciem ugody sądowej.

Należy pamiętać, iż niedopuszczalne jest zawarcie ugody w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w sprawach nienależących do drogi sądowej oraz w sprawach, w których z mocy ustawy wyłączona jest jurysdykcja krajowa.

Art. 186 kpc

§ 1. Jeżeli wzywający nie stawia się na posiedzenie, sąd na żądanie przeciwnika włoży na niego obowiązek zwrotu kosztów wywołanych próbą ugodową.

§ 2. Jeżeli przeciwnik bez usprawiedliwienia nie stawia się na posiedzenie, sąd na żądanie wzywającego, który wniósł następnie w tej sprawie pozew, uwzględni koszty wywołane próbą ugodową w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Nieobecność wnioskodawcy na posiedzeniu stwarza uprawnienie przeciwnikowi do żądania nałożenia przez sąd na wnioskodawcę obowiązku zwrotu kosztów wywołanych próbą

ugodową. Koszty które poniósł wnioskodawca, nie mogą być zasądzone w postępowaniu pojednawczym – niezależnie od tego, czy nieobecność przeciwnika była usprawiedliwiona czy też nie. Uwzględnienie kosztów postępowania pojednawczego wywołanych nieusprawiedliwionym niestawiennictwem przeciwnika może nastąpić dopiero w orzeczeniu kończącym postępowanie rozpoznawcze w sprawie. Zależy to jednak od aktywności wnioskodawcy, a mianowicie od tego, czy wytoczył powództwo w sprawie, a także złożył wniosek o zasądzenie tych kosztów.

Olsztyn, dnia 30.09.2016 r.

**Sąd Rejonowy w Olsztynie
Wydział I Cywilny**

Wnioskodawca: **Jan Kowalski**
Zam. ul. Polna 2
10-000 Olsztyn

Przeciwnik: **Adam Nowak**
Zam. ul. Leśna 5
10-000 Olsztyn

Wniosek o zawezwanie do próby ugodowej

Działając w imieniu własnym wnoszę o:

1. Zawezwanie Adama Nowaka do próby ugodowej w sprawie o zapłatę kwoty 2 000 zł tytułem niezapłaconego czynszu najmu.
2. Wyznaczenie posiedzenia w celu zawarcia pomiędzy stronami ugody.

Uzasadnienie

Wnioskodawca w dniu 1 stycznia 2016 r. zawarł z Przeciwnikiem umowę najmu lokalu mieszkalnego położonego w Olsztynie przy ul. Mazurskiej 3.

Dowód: umowa najmu z dnia 1 stycznia 2016 r.

Na mocy przedmiotowej umowy Uczestnik zobowiązał się do zapłaty czynszu najmu w wysokości 1 000 zł miesięcznie, płatnych z góry do 10 dnia każdego miesiąca. W marcu 2016 r. Przeciwnik zaprzestał dokonywać płatności. W maju 2016 r. Przeciwnik wyprowadził się z lokalu, nie dokonując zaległych płatności.

W związku z powyższym wniosek jest uzasadniony i konieczny.

Załączniki:

1. Dowód uiszczenia opłaty w kwocie 40 zł
2. Odpis dla strony przeciwnej
3. Dokumenty wskazane w treści uzasadnienia

III. Mediacja

Mediacja to próba doprowadzenia do ugodowego, satysfakcjonującego strony rozwiązania sporu na drodze dobrowolnych rokowań, prowadzonych przy udziale osoby trzeciej jako neutralnego i bezstronnego mediatora, wspierającego i kształtującego niejako przebieg negocjacji. Co więcej rola mediatora sprowadza się także do łagodzenia powstających napięć w toku negocjacji oraz wspomaga strony w procesie porozumienia.

W tym miejscu wskazać należy, iż listy stałych mediatorów oraz wykaz osób, a także instytucji uprawnionych do prowadzenia mediacji w sprawach karnych i nieletnich prowadzi prezes sądu okręgowego. Ponadto dane kontaktowe stałych mediatorów oraz mediatorów z list prowadzonych przez ośrodki mediacyjne znajdują się na stronach internetowych sądów okręgowych.

W celu rozpoczęcia mediacji należy w szczególności skontaktować się z wybranym mediatorem, a następnie złożyć w sądzie wniosek o przeprowadzenie mediacji. Jeżeli strony nie dokonały wyboru osoby mediatora, sąd, kierując je do mediacji, wyznaczy mediatora mającego stosowną wiedzę oraz umiejętności w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach danego rodzaju, uwzględniając w pierwszej kolejności stałych mediatorów (art. 183⁹ § 1 kpc).

Równocześnie Sąd kierując strony do mediacji, wyznaczy czas jej trwania na okres do trzech miesięcy, przy czym na zgodny wniosek stron lub z innych ważnych powodów, termin do przeprowadzenia mediacji może być przedłużony, o ile będzie to sprzyjać ugodowemu rozwiązaniu sporu. Czas trwania mediacji nie jest wliczany do czasu trwania postępowania sądowego (art. 183¹⁰ § 1 kpc).

Mediator po otrzymaniu postanowienia sądu kontaktuje się ze stronami postępowania mediacyjnego w celu ustalenia terminu i miejsca spotkania. Mediacja, tak jak było to już powiedziane, polega na prowadzeniu negocjacji w obecności bezstronnego mediatora. Negocjacje te mogą odbywać się w bezpośredniej obecności stron, tzw. „twarzą w twarz” lub w drodze indywidualnych spotkań mediatora z każdą ze stron. Nie ma zatem konieczności aby strony, często skonfliktowane bezpośrednio się kontaktowały. Ponadto rola mediatora polega na łagodzeniu ewentualnych napięć między stronami. Warto też dodać, że każda ze stron ma prawo odstąpić od negocjacji w dowolnym momencie.

Dodatkowo podkreślić należy, iż postępowanie mediacyjne nie jest jawne, a mediator jest zobowiązany do zachowania w tajemnicy wszelkie fakty, o których dowiedział się w związku z prowadzeniem mediacji, chyba że strony zwolnią mediatora z tego obowiązku (art. 184⁴ kpc). Z przebiegu mediacji sporządzony zostaje protokół, w którym umieszcza się

wyłącznie wynik zakończenia mediacji. Rezultatem mediacji jest albo zawarcie albo też nie zawarcie ugody przed mediatorem. W sytuacji gdy strona, po zawarciu ugody, w ramach mediacji, złoży w sądzie wniosek o zatwierdzenie ugody, wówczas mediator złoży w tym sądzie protokół. Właściwym do zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem będzie sąd właściwy do rozpoznania sprawy według przepisów o właściwości ogólnej lub wyłącznej. Niemniej jednak, w przypadku skierowania stron do mediacji, przez sąd prowadzący sprawę, mediator złoży w/w protokół w sądzie rozpoznającym sprawę. (art. 183¹² – 183¹³kpc)

W tym miejscu zaznaczyć należy, że mediacji nie stosuje się w sprawach rozpoznawanych w postępowaniach upominawczym oraz nakazowym, chyba że doszło do skutecznego wniesienia zarzutów (art.183⁸ § 3 kpc). Na drogę postępowania mediacyjnego mogą natomiast zostać skierowane sprawy również z zakresu prawa karnego, gospodarczego, prawa pracy czy prawa rodzinnego.

Istotnym jest, iż ugoda zawarta przed mediatorem, po zatwierdzeniu przez sąd, ma moc prawną ugody zawartej przed sądem. Zatwierdzona przez sąd ugoda, po nadaniu klauzuli wykonalności, stanowi tytuł wykonawczy uprawniający do wszczęcia egzekucji (art. 183¹⁵ kpc). Co najważniejsze wszczęcie postępowania mediacyjnego przerywa bieg przedawnienia roszczeń (art. 123 § 1 pkt 1 kc), a przedawnienie nie biegnie na nowo, dopóki postępowanie nie zostanie zakończone (art. 124 § 2 kc).

Wartym podkreślenia jest możliwość prowadzenia mediacji w sprawach rozwodowych. Przebieg samego postępowania nie różni się od przebiegu mediacji w przypadku innych spraw, jednakże w przypadku sprawy rozwodowej, inne mogą być sposoby zakończenia mediacji. Może się ona zakończyć pojednaniem stron lub porozumieniem małżonków. Polega ono na wypracowaniu zgodnych stanowisk, które stanowią następnie podstawę dla rozwiązania małżeństwa przez sąd, co znacznie przyspieszy i ułatwi proces.

Dodatkowo podkreślić należy, że koszty związane z mediacją są nieporównywalnie niższe od kosztów sądowych związanych z przeprowadzeniem pełnego postępowania sądowego. Do kosztów mediacji zalicza się wynagrodzenie mediatora i wydatki przez niego poniesione (art. 183⁵ kpc), przy czym wysokość wynagrodzenia mediatora w zakresie mediacji sądowych reguluje Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 20 czerwca 2016r. w sprawie wysokości wynagrodzenia i podlegających zwrotom wydatków mediatora w postępowaniu cywilnym (Dz.U. z 2016 r., poz. 921).

Co istotne, w przypadku nie zawarcia ugody przed mediatorem, każda ze stron może skierować sprawę na drogę postępowania sądowego.

....., dn. r.

(miejscowość i data)

Sz. P. Mediator
Zbigniew Zieliński
Ul. Polowa 16
10-000 Olsztyn

Wniosek o wszczęcie mediacji

Wnoszę o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego między:

....., zamieszkałym/ą w
ul., legitymującym/ą się dowodem tożsamości
(*seria i numer*)

a

....., zamieszkałym/ą w
ul., legitymującym/ą się dowodem tożsamości
(*seria i numer*)

w sprawie o (*zwięźle określenie przedmiot sporu oraz okoliczności powstania sporu*):

.....
.....
.....

Wartość przedmiotu sporu wynosi (*należy podać o w przypadku sporów o prawa majątkowe*):

..... zł (*słownie*).

Wyrażam zgodę na to, by mediator powiadomił drugą stronę o złożonym przeze mnie wniosku i uzyskał jej zgodę na rozpoczęcie procedury mediacyjnej.

Do niniejszego wniosku załączam dowód doręczenia jego odpisu drugiej stronie wraz z kopiami wszystkich załączników.

.....
(*podpis strony wnioskującej*)

Dane strony wnioskującej:

Imię i nazwisko

Adres:

.....

Telefon:

e-mail:

Dane drugiej strony:

(o ile są w posiadaniu strony wnioskującej)

Imię i nazwisko:

Adres:

.....

Telefon:

e-mail:

Załączniki²:

1. dowód doręczenia niniejszego wniosku stronie przeciwnej *(w formie oświadczenia o przyjęciu lub potwierdzenie nadania i odbioru przesyłki)*

2.

²

Należy wskazać dokumenty uzasadniające wniosek o przeprowadzenie mediacji np. umowa o mediację- jeśli strony zawarły umowę o mediacji lub jakiegokolwiek inne dokumenty, w których strony zobowiązują się poddać istniejący bądź przyszły spór na tle łączącego je stosunku prawnego mediacji, itp.

IV. Sądy polubowne (arbitraż)

Kolejnym z pozasądowych sposobów rozstrzygania sporów jest skierowanie sprawy na drogę postępowania przed sądem polubownym. Pomimo nazwy skierowanie sprawy do sądu polubownego jest jednym ze sposobów pozasądowego rozwiązania sprawy. Rozpatrzenie sprawy przez sąd polubowny polega na arbitrażu, czyli rozstrzygnięciu sporu przez bezstronną osobę trzecią. W tym momencie należy jednak podkreślić, że strony mają bezpośredni lub pośredni wpływ na wybór arbitra lub arbitrów, bowiem mogą one wspólnie wybrać osoby upoważnione do rozstrzygnięcia sprawy.

Dodatkowo zaznaczyć należy, że Sądy polubowne nie są instytucjami państwowymi i funkcjonują niezależnie od sądownictwa powszechnego, a podstawą ich działalności i kompetencji jest umowa stron. Sprawę przed sąd polubowny strony mogą skierować poprzez stosowne postanowienie zawarte w umowie lub poprzez zapis na sąd polubowny, co oznacza, że strony mogą już w momencie zawierania umowy, będącej podstawą stosunku prawnego postanowić, że spory mogące wyniknąć z danej umowy, będą rozpatrywane przez sąd polubowny; postanowienia te noszą nazwę „klausul arbitrażowych”. Strony mogą skierować sprawę do rozpatrzenia przez sąd polubowny także w przypadku istniejącego już sporu, a wniosek taki może zostać złożony w drodze zawartej przez strony umowy zwanej kompromisem. Niezależnie od tego czy strony dokonują zapisu poprzez klauzule arbitrażowe czy umowy kompromisu, wymagane jest szczegółowe wskazanie przedmiotu sporu lub stosunku prawnego z którego spór wyniknął lub może wyniknąć. Ponadto z treści zapisu powinno wynikać czy strony przekazują sprawę do rozpoznania przez sąd polubowny krajowy czy zagraniczny, stały czy *ad hoc*

Jako, że powyższa umowa jest umową cywilnoprawną strony mają właściwie nieograniczoną swobodę w kształtowaniu łączącego ich stosunku i w zasadzie same mogą ustalać obowiązujący tryb rozpatrzenia sprawy przez sąd polubowny, wyznaczać terminy do dokonania czynności, czy też nawet wskazywać osoby pełniące funkcję arbitra. Możliwości są w zasadzie nieograniczone. Co więcej, strony umowy mogą również zdecydować, że postępowanie arbitrażowe będzie toczyć się zgodnie z regulaminem wybranego sądu polubownego.

Nie ulega wątpliwości, iż wobec coraz większej przewlekłości postępowania w przypadku sądownictwa powszechnego, postępowanie przed sądem polubownym wobec mniejszego formalizmu, skutkującego uproszczeniem i przyśpieszeniem postępowania, stanowią doskonałą alternatywę dla rozstrzygnięcia sporu, bowiem na rozstrzygnięcie sprawy

strony czekają tylko kilka miesięcy, a często zapada ono na pierwszej rozprawie. Przed sąd polubowny mogą zostać skierowane sprawy majątkowe, a także sprawy niemajątkowe mogące być przedmiotem ugody sądowej – z wyjątkiem spraw o alimenty (art. 1157 k.p.c). Oznacza to zatem, że przed sąd polubowny mogą zostać wniesione sprawy z zakresu prawa pracy, prawa gospodarczego czy prawa cywilnego.

Zgodnie z aktualną tendencją w rozpoznawaniu spraw przed sądami polubownymi, największe znaczenie procedura arbitrażowa ma w przypadku sporów między przedsiębiorcami, bowiem sprzyja ona zażegnaniu sporu i kontynuowaniu współpracy, a sama procedura jest bardziej przyjazna niż na Sali sądowej. Ponadto postępowanie arbitrażowe jest poufne, co ma ogromne znaczenia dla stron postępowania, które nie chcą ujawniać przedmiotu sporu. Arbitraż co do zasady, przebiega bez udziału publiczności, zatem przedmiot sporu znany jest tylko stronom i arbitrowi. W toku postępowania każda ze stron traktowana jest na równych prawach, co oznacza, że każda strona, w równym stopniu, może przedstawiać swoje twierdzenia i zgłaszać dowody na ich poparcie. W toku postępowania przed sądem polubownym strony mogą zgłaszać różnorakie wnioski dowodowe, a co istotne, dopuszczalne jest również wnioskowanie o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych.

Skład sądu polubownego strony mogą ustalić samodzielnie w umowie lub wskazać, że poddają się pod regulamin stałego sądu polubownego. Zazwyczaj składa się on z trzech arbitrów, z których po jednym- wskazuje każda ze stron. W tym miejscu wskazać należy, iż arbitrem może zostać osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych, a jedynym ograniczeniem jest niemożliwość powołania na arbitra sędziego państwowego. Ponadto strony mogą same wskazać dodatkowe kwalifikacje jakie musi spełniać arbiter, a umowa stron może przewidywać także powołanie arbitra przez osobę trzecią. Postępowanie przed sądem polubownym zainicjowane zostaje przez złożenie przez stronę powodową żądania rozpoznania sprawy przez sąd polubowny (tzw. wezwanie na arbitraż), które zostaje doręczone stronie pozwanej.

W terminie uzgodnionym przez strony lub jeżeli strony nie uzgodniły tego, w terminie wyznaczonym przez sąd polubowny, powód powinien wnieść pozew, a pozwany ma możliwość złożenia odpowiedzi na pozew. Sąd polubowny, o ile strony nie postanowiły inaczej, może wyznaczyć posiedzenia w każdym miejscu jakie uzna za stosowne dla przeprowadzenia dowodów lub odbycia narady arbitrów.

Prawidłowo złożony pozew powinien zawierać, w szczególności:

- a) oznaczenie stron postępowania wraz z podaniem ich adresów oraz - w wypadku przedsiębiorców, spółdzielni, fundacji i stowarzyszeń - odpisy z rejestru sądowego albo innego publicznego rejestru,
- b) wskazanie umowy o arbitraż (zapisu na sąd polubowny) lub inne uzasadnienie właściwości Sądu,
- c) oznaczenie wartości przedmiotu sporu,
- d) dokładnie określone żądanie wraz z jego uzasadnieniem oraz z powołaniem dowodów na poparcie przytoczonych okoliczności.

W pozwie może zostać wskazana osoba arbitra, lub wniosek o wyznaczenie arbitra przez sąd polubowny.

Po złożeniu przez pozwanego odpowiedzi na pozew, i uzupełnienia braków formalnych (o ile takie wstąpią) Zespół Orzekający rozpoznaje sprawę na rozprawie, chyba że strony uzgodniły, że postępowanie prowadzone będzie bez wyznaczania rozprawy, albo jeżeli strony wyczerpująco przedstawiły okoliczności, które uznają za istotne dla obrony swoich praw, a Zespół Orzekający uzna sprawę za dostatecznie wyjaśnioną do rozstrzygnięcia bez przeprowadzania rozprawy. Zespół Orzekający jest obowiązany rozpoznać sprawę na rozprawie, o ile żądanie takie zostanie zgłoszone chociażby przez jedną ze stron, lub też strony nie uzgodniły, że postępowanie prowadzone będzie bez wyznaczania rozprawy.

Jak już wcześniej wskazano, rozprawa przed Sądem polubownym co do zasady jest niejawną, natomiast poza stronami i ich pełnomocnikami w rozprawie mogą brać udział osoby wezwane oraz, za zgodą stron i Zespołu Orzekającego, inne osoby - nie więcej niż po dwie wskazane przez każdą ze stron. Na rozprawie mogą być obecni również Prezes Sądu, Sekretarz Generalny Sądu i członkowie Rady Arbitrażowej. Termin rozprawy wyznaczony zostaje przez Przewodniczącego Zespołu, który w toku sprawy wydaje także zarządzenia niezbędne do przygotowania rozprawy, tak aby rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło, jeżeli to możliwe, już na pierwszym posiedzeniu. O terminie i miejscu rozprawy zawiadamia strony Sekretarz Generalny Sądu. Rozprawą kieruje Przewodniczący Zespołu Orzekającego, który jest wybierany spośród arbitrów Zespołu Orzekającego.

Tak jak ma to miejsce w procedurze cywilnej, tak i w procedurze przed Sądem polubownym, wszelkie pisma doręczane sądowi powinny być doręczane także drugiej stronie. Po rozpoznaniu sprawy sąd polubowny wydaje wyrok, który po uznaniu przez sąd powszechny ma moc prawną równą z wyrokiem sądu powszechnego lub ugodą zawartą przed sądem powszechnym. Wyrok powinien zostać wydany w ciągu miesiąca od zamknięcia rozprawy.

W celu uznania wyroku sądu polubownego, strona jest obowiązana złożyć do sądu powszechnego wniosek o uznanie lub stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego. Do powyższego wniosku strona winna dołączyć:

- a) oryginał lub poświadczony odpis wyroku sądu polubownego,
- b) oryginał lub urzędowo poświadczony odpis umowy zapisu na sąd polubowny.

Sąd powszechny stwierdza wykonalność wyroku sądu polubownego poprzez nadanie mu klauzuli wykonalności, która stanowi podstawę do wszczęcia egzekucji. Uznanie wyroku przez sąd powszechny stanowi swego rodzaju zatwierdzenie wyroku, przy czym zaznaczyć należy, iż sąd powszechny może odmówić uznania wyroku tylko w ściśle określonych przypadkach tj.

-zgodnie z obowiązującym prawem spór nie może zostać oddany pod rozpoznanie sądu polubownego;

-rozpoznanie sprawy przez sąd polubowny byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.

Odnosząc się natomiast do kosztów postępowania arbitrażowego to wskazać należy, iż procedura jest podobna do procedury stosowanej w postępowaniu przed sądem powszechnym. Zasadą jest, iż przegrywający arbitraż ponosi koszty postępowania, a strony wpłacają zaliczki na przeprowadzenie wnioskowanych dokumentów. Wysokość opłat wyliczana jest zazwyczaj od wartości przedmiotu sporu, przy czym stałe sądy polubowne zawierają w regulaminach wysokości stawek przyjmowanych w toku postępowania. Możliwe jest jednak, że strona poniesie wciąż mniejsze koszty postępowania przed sądem polubownym niż powszechnym, w szczególności w przypadku sądów ad hoc.

Biorąc pod uwagę korzyści jakie niesie za sobą rozpoznanie sprawy przez sąd polubowny należy stwierdzić, że stanowią one doskonałą alternatywę dla drogi postępowania sądowego, przed sądem powszechnym.

Przykładowe klauzule arbitrażowe:

Wszelkie spory wynikające z tej umowy lub pozostające w związku z nią będą rozstrzygane ostatecznie na podstawie Regulaminu Arbitrażowego Sądu Arbitrażowego przy Krajowej Izbie Gospodarczej w Warszawie, obowiązującego w dniu wszczęcia postępowania, przez arbitra lub arbitrów powołanych zgodnie z tym Regulaminem³.

Wszelkie spory mogące powstać podczas lub w związku z zawarciem, ważnością, wykonywaniem, rozwiązaniem lub odstąpieniem od niniejszej umowy Strony poddają pod rozstrzygnięcie Sądu Arbitrażowego przy Izbie Adwokackiej w Olsztynie⁴.

Wszelkie spory wynikające ze stosunku niniejszej Spółki, w tym dotyczące niniejszej umowy i z niej wynikające, Strony poddają pod rozstrzygnięcie Sądu Arbitrażowego przy Izbie Adwokackiej w Olsztynie⁵

³ źródło <https://sakig.pl/pl/arbitraz/modelowe-klauzule-arbitra%C5%BCowe>

⁴ Źródło <http://www.olsztyn.adwokatura.pl/arbitraz-i-mediacja>

⁵ Źródło <http://www.olsztyn.adwokatura.pl/arbitraz-i-mediacja>

Umowa o zapis na sąd polubowny – sporu istniejącego

Umowa

z dnia 30 września 2016r. zawarta w Olsztynie

pomiędzy:

Janem

Kowalskim a

XYZ sp. z o.o z siedzibą w Olsztynie, reprezentowaną przez Prezesa Zarządu Macieja Kowalskiego

o oddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego.

- 1. Strony postanawiają poddać pod rozstrzygnięcie Sądu Arbitrażowego przy Nowotomyskiej Izbie Gospodarczej w Nowym Tomysłu, powstały między nimi spór o zapłatę kwoty 4 000zł który powstał na tle realizacji umowy o dzieło z dnia 12 lipca 2016r., której przedmiotem było namalowanie portretu zleceniodawcy***
- 2. Spór będzie rozstrzygany na podstawie regulaminu Sądu Arbitrażowego przy Nowotomyskiej Izbie Gospodarczej. Treść regulaminu Sądu jest stronom znana.***
- 3. Nadto strony ustaliły, że:****
- 4. Zmiany i uzupełnienia umowy mogą nastąpić na piśmie za zgodą obu stron.***
- 5. Umowę sporządzono w trzech jednobrzmiących egzemplarzach, po jednej dla każdej ze stron oraz dla Sądu Arbitrażowego przy NIG w Nowym Tomysłu***

.....

.....

**/ wersja bez pkt.3 powoduje, że strony poddają się w całości zapisom zawartym w regulaminie. Strony mogą jednak niektóre kwestie określić samodzielnie /np. ilość arbitrów, sposób wyboru arbitrów, itp.*